

pensamenters, Obreda, Pagèsiques, Treure una marededeu a ballar o Paraules locals segueix cavant solcs fèrtils per explorar amb un finíssim sentit poètic el bosc, la ruralitat, la mirada i la relació amb medis i altres temps que ens transcendeixen. **Perejaume. *El sol i les fogueres*. Tushita, Barcelona, 2022.**

ANTOINE VOLODINE

— SOLO DE VIOLA

Antoine Volodine (1950) és un autor de culte a França, que ara tenim l'oportunitat de llegir en català per primera vegada, gràcies a l'entestament del segell La Segona Perifèria, que es proposa publicar-ne més obra. Aquest primer tast, la novel·la *Solo de viola*, sorprèn pel plantejament narratiu i la tensió fibrada i pertorbadora que desplega. Tracta l'ascens del feixisme i com s'infiltra en la quotidianitat, de manera que un senzill espectacle cultural es converteix, de cop i volta, en un espectacle de la mort, la violència, l'escarni i la llei del carrer. «El carrer té els seus inveterats mètodes populars, que es transmeten des de fa mil anys! I que seran vàlids durant mil anys més!», clamen en un determinat moment de la novel·la, una afirmació tenebrosa de retorn a allò més primitiu i de rebuig al pensament, les expressions culturals i les minories.

La història comença amb tres expresos alliberats, que tornen al carrer, presentats com uns personatges de fauna. Però veurem com el carrer els torna expulsar. «Fa massa que el poble es deixa

engalipar pels intel·lectuals!», els escupen en un altre moment, quan uns soldats del totalitarisme es declaren a favor de la cultura popular, que és la seva cultura controlada. El clima d'assetjament i de por i la falta de confiança en el futur proper sustenten d'una manera rara, diferent, una novel·la que fa feredat, de tan actual i visionària com és. Publicada el 1991, Volodine hi fa ploure tensió en cada detall, en cada fragment que semblava inofensiu.

Fauna onírica i boirosa, té un punt d'allegoria, amb un ús simbòlic dels personatges i de la diferència, diana de les hordes racistes. Al final, els personatges, que s'havien resistit a abandonar la seva innocència, queden confrontats a una realitat inflamada i a la pregunta de què fer davant l'agressió. Cal tornar-s'hi? Aquesta tardor, La Segona Perifèria publicarà una altra novel·la de Volodine, *Els àngels menors*, situada en la postapocalipsi. **Antoine Volodine. *Solo de viola*. La Segona Perifèria, Barcelona, 2022.**

XÈNIA DYAKONOVA

— EL CONTE DE L'ALFABET

Una de les propostes destacades de la revista «L'Avenç» als últims anys ha estat la sèrie anual d'articles o relats encarregats a un escriptor, amb una idea de fil conductor més o menys lligat a la memòria personal, que després es podria acabar materialitzant en llibre. D'aquí han sortit llibres com *Pais barroc* (Raül Garrigasait), *Pinyols d'aubercoc* (Emili Manzano), *Els castellans*

(Jordi Puntí), *Els barcelonins* (Adrià Pujol) o *L'horitzó primer* (Joan Todó). *El conte de l'alfabet* s'inscriu feliçment en aquesta nissaga i significa la primera incursió de Xènia Dyakonova en la narrativa, després d'haver publicat un parell de llibres de poemes, *Dos viatges* i *Per l'inquíll interior*, i el recull de ressenyes crítiques *Apunts de literatura russa i un afegit polonès*.

A *El conte de l'alfabet*, Xènia Dyakonova utilitza d'excusa i d'esquer les lletres de l'alfabet ciríl·lic i paraules russes per portar-nos cap a altres contrades, amb la gràcia d'una contadora d'històries dotada pel gir i la sorpresa: descabdella records, desplega relats familiars i de la memòria personal, però també de la cultura i la literatura russa, de la societat i els seus costums més arrelats, i ofereix, entre tots ells lligams profunds, interessants, que donen com a resultat un fris d'allò més curiós. Tot es desenrotlla amb una ironia esmolada, continguda i intel·ligent —és redundant dir-ho, perquè la ironia rutlla perquè és intel·ligent—. Hi ha el gust per l'element quotidià —l'escola amb unes normes draconianes, l'àvia que viu una de les clàssiques atzagaiades antisemites que formen part de la tradició russa—, però també per incidir en els fonaments i les esquerdes culturals de Rússia, amb totes les seves contradiccions.

És especialment interessant constatar com, a través d'aquest llibre, Dyakonova —poeta, traductora i crítica literària— practica la traducció cultural i alhora, amb el pic i pala infal·lible del to incisiu i depurat, exhibeix les paradoxes que són al subsol de la societat russa: hi llueixen l'absurd, la picaresca, el malviure, les regles amb una lògica singularment pròpia... I al costat d'això, l'enorme

bagatge cultural d'una família d'arquitectes, científics, filòlegs i el contacte amb l'estranger, ja en aquella infantesa que viu la Perestroika i els canvis de la caiguda de l'URSS.

El conte de l'alfabet és un magnífic joc a partir de les paraules i l'enginy d'enllaçar-les per sargir un teixit divertit que combina memòria, identitats culturals i un punt de vista enriolat i ple de curiositat. [Xènia Dyakonova. *El conte de l'alfabet*. L'Avenç, Barcelona, 2022.](#)

MARIA DOLORS ORRIOLS

EL RIU I ELS INCONSCIENTS

Maria Dolors Orriols (1914-2008) és un cas paradigmàtic d'escriptora amb mala sort editorial que també va patir la mala bava del context històric. Autora en formació durant la Guerra Civil, la dictadura franquista li talla les ales i una de les seves novel·les més valuoses, *El riu i els inconscients*, escrita entre 1950 i 1953, topa amb un cúmul de dificultats per publicar-se. El pròleg generós i aclaridor de la investigadora d'Orriols i recuperadora de la seva obra, Montserrat Bacardí, recull tota la peripècia sobre els intents de poder publicar. I fa valorar la perseverança d'Orriols per empènyer, malgrat tot, la carrera d'escriptora. *El riu i els inconscients* no es publica fins al 1990, però aleshores passarà sense pena ni glòria. Ara la reedició que n'ha fet Adesiara dona una magnífica portada d'entrada a l'univers d'Orriols per a llegir-la en un context més propici.

*Guardo
una flor
en un
llibre
tancat,
que em
vas donar
quan el cel
era blau.*

Quimi Portet
—
"M. Dolors"
del disc
Persones estranyes

Aquesta és una novel·la sobre la Guerra Civil i els estralls de la postguerra, amb tot de personatges —Xandra al centre, una espècie d'*alter ego* de l'autora— que pateixen en carn pròpia el clima de devastació i desert anímic i vital de la postguerra. La Xandra, el seu germà Miquel, l'arxiver Roger Mir i la seva dona Anna Maria, i el metge Eduard Serra queden atrapats en les contradiccions a què els sotmet la lògica de vencedors i vençuts d'una guerra. Ells cauen en el bàndol dels vençuts, alguns dels quals seran represaliats, però les maneres d'encarar la supervivència davant el silenci, la derrota, el dolor i la certesa de país ocupat seran molt diferents. Ens ensenyen com el bàndol dels vençuts és un aiguabarreig complex de vides amb claroscurs molt diversos. Per com posa el focus en els conflictes morals i la solitud dels personatges sembla una novel·la paral·lela a *Incerta glòria*. Aquí, a més de certs conflictes espirituals (com el del mossèn que durant la guerra es va camuflar de pagès), hi trobem també idees sobre la condició de dona: Xandra i Anna Maria encarnen models de dona oposats i l'una i l'altra conviuen entre la incomprensió i el maltractament.

L'estructura del llibre pot sorprendre. Entremig de la trama, s'intercala la veu del riu —el Gurri, de Vic—, que s'aixeca com una veu de la consciència que ens parla a tots, que reflexiona sobre la vida i la mort, la guerra i tot el que s'hi perd. És una mirada elevada que fa ressonar aquest avançar a les palpentes dels personatges, amb un final dramàtic. Novel·la lúcida i valenta, condensa l'atmosfera irrespirable i tenallada de la postguerra. [Maria Dolors Orriols. *El riu i els inconscients*. Pròleg de Montserrat Bacardí. Adesiara, Martorell, 2022.](#)